

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของงานวิจัย

ปัจจุบันน้ำมันดิบมีราคาสูงขึ้นและมีแนวโน้มว่ากำลังจะหมดไป จึงมีการรณรงค์ให้ประหยัดน้ำมันและเพิ่มสัดส่วนการใช้ไบโอดีเซลซึ่งเป็นพลังงานทดแทนที่ผลิตได้ในประเทศมากขึ้น ไบโอดีเซลเป็นสารประกอบเมทิลเอสเทอร์ที่ผลิตได้จากการทำปฏิกิริยาทรานส์เอสเทอร์ฟิเคชันของไตรกลีเซอไรด์กับเมทานอล ในกรณีที่วัตถุดิบในการผลิตเป็นน้ำมันพืชคุณภาพต่ำที่มีกรดไขมันอิสระและน้ำเจือปนอยู่จะต้องกำจัดกรดไขมันอิสระออกก่อนโดยนำไปทำปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันกับเมทานอล ซึ่งกระบวนการผลิตในปัจจุบันนิยมใช้สารละลายเบสแก่และกรดแก่ในการทำปฏิกิริยา ทรานส์เอสเทอร์ฟิเคชันและเอสเทอร์ฟิเคชัน ทำให้ต้องนำผลิตภัณฑ์ที่ได้ไปล้างน้ำแยกตัวเร่งปฏิกิริยาออก จึงมีข้อเสีย คือ กระบวนการมีความยุ่งยาก ไม่สามารถนำตัวเร่งปฏิกิริยากลับมาใช้ใหม่ได้ และมีน้ำเสียเกิดขึ้นปริมาณมาก เนื่องจากปริมาณความต้องการใช้ไบโอดีเซลเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจึงจำเป็นต้องพัฒนาเทคโนโลยีที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีต้นทุนในการดำเนินงานต่ำ ปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันซึ่งทำหน้าที่เปลี่ยนกรดไขมันเป็นเมทิลเอสเทอร์ลดการเกิดสบู่ในกรณีที่สารตั้งต้นที่มีกรดไขมันอิสระและน้ำเจือปนอยู่ปริมาณมาก จึงมีความสำคัญเพราะทำให้สามารถใช้วัตถุดิบที่มีราคาถูกในการผลิตไบโอดีเซลได้ กรดไขมันปาล์ม (Palm Fatty Acid Distillate; PFAD) เป็นผลพลอยได้จากกระบวนการทำน้ำมันปาล์มให้บริสุทธิ์มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามความต้องการของน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ที่นำไปทำไบโอดีเซลจึงจำเป็นต้องหาแนวทางการนำ PFAD ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ การนำ PFAD ไปเป็นวัตถุดิบในการผลิตไบโอดีเซลโดยตรงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการใช้ไบโอดีเซล ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตไบโอดีเซลโดยตรงจาก PFAD

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาและพัฒนาตัวเร่งปฏิกิริยาของแข็งที่มีฤทธิ์เป็นกรดเพื่อใช้เร่งปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันระหว่าง PFAD และเมทานอลเพื่อผลิตเมทิลเอสเทอร์ โดยเลือกใช้ตัวเร่งปฏิกิริยาซัลเฟตเซอร์โคเนีย (Sulfated Zirconia; $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$) ที่เป็นของแข็งสามารถแยกออกจากผลิตภัณฑ์ได้ง่าย มีความเป็นกรดสูง และมีรายงานว่าตัวเร่งปฏิกิริยาชนิดนี้สามารถเร่งปฏิกิริยาที่ต้องการหมู่ฟังก์ชันกรดได้ดี แต่ก็มีข้อเสียคือมีเสถียรภาพต่ำจึงยังไม่ถูกนำไปใช้ในกระบวนการผลิตเชิงพาณิชย์ เนื่องจากสมบัติของตัวเร่งปฏิกิริยาขึ้นกับตัวแปรในขั้นตอนการเตรียม เช่น วิธีเตรียม, ชนิด Precursor, ชนิดสารให้หมู่ซัลเฟต, ปริมาณองค์ประกอบ และชนิดสารเติมแต่ง

โครงการวิจัยนี้จึงทำการทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพและสมบัติของตัวเร่งปฏิกิริยาที่ได้จากการเตรียมภายใต้สภาวะต่างๆ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการเตรียมตัวเร่งปฏิกิริยาซัลเฟตเซอร์โคเนียประสิทธิภาพสูงสำหรับการเร่งปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันของกรดไขมันปาล์มกับเมทานอล

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

ศึกษาอิทธิพลของการเตรียมตัวเร่งปฏิกิริยาซัลเฟต-เซอร์โคเนียที่มีต่อประสิทธิภาพในการเร่งปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันของกรดไขมันปาล์มกับเมทานอล

1.3 ขอบเขตของงานวิจัย

- 1.3.1 สังเคราะห์ตัวเร่งปฏิกิริยาซัลเฟต-เซอร์โคเนียโดยปรับเปลี่ยน ชนิด precursor, สารให้หมู่ซัลเฟต, ปริมาณซัลเฟต และสารเติมแต่ง
- 1.3.2 ทดสอบความสามารถในการเร่งปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันของกรดไขมันปาล์ม (PFAD) กับเมทานอล (CH_3OH) ของตัวเร่งปฏิกิริยาที่ได้ โดยใช้เครื่องปฏิกรณ์แบบกะทำปฏิกิริยาที่อุณหภูมิ 65°C , สัดส่วนโดยโมลของ PFAD ต่อ CH_3OH เท่ากับ 1:5 น้ำหนักตัวเร่งปฏิกิริยาต่อ PFAD เท่ากับ 0.02 และวิเคราะห์หาองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ที่ได้ด้วยเครื่องก๊าซโครมาโตกราฟี (Gas Chromatograph) เพื่อหาร้อยละผลได้ของเมทิลเอสเทอร์

1.4 ประโยชน์ของงานวิจัย

- 1.4.1 ทราบแนวทางการสังเคราะห์ตัวเร่งปฏิกิริยาซัลเฟตเซอร์โคเนียที่เหมาะสมในการทำปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันของกรดไขมันปาล์ม (PFAD) กับเมทานอล (CH_3OH)
- 1.4.2 เป็นการพัฒนาระบบการผลิตไบโอดีเซลที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

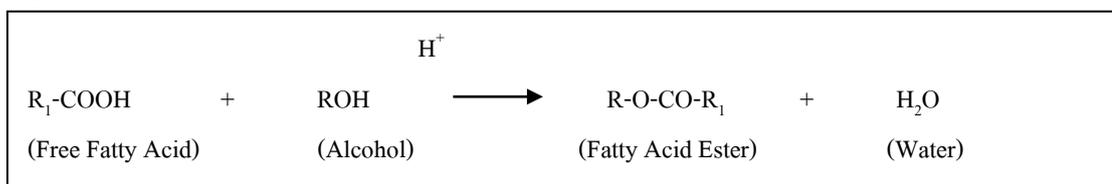
บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

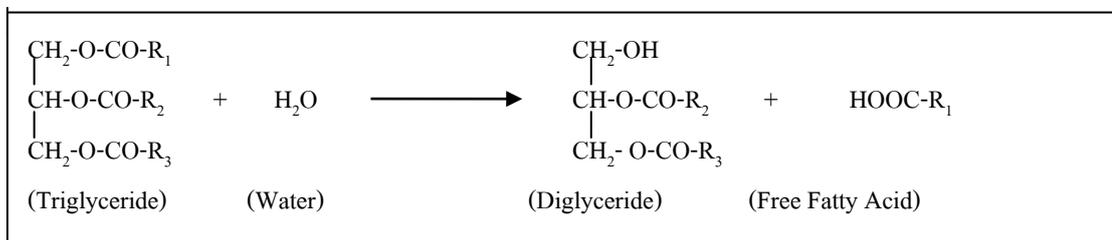
2.1 ปฏิกริยาในกระบวนการสังเคราะห์ไบโอดีเซล

ปฏิกริยาเอสเทอร์ฟิเคชันและปฏิกริยาไฮโดรไลซิส ซึ่งเกิดเป็นปฏิกริยาสองขั้นตอน โดยสารตั้งต้นของปฏิกริยาเอสเทอร์ฟิเคชันคือ น้ำมันพืช หรือไขมันสัตว์ ทำปฏิกริยากับแอลกอฮอล์ เช่น เมทานอล หรือ เอทานอล แต่น้ำมันพืช หรือไขมันสัตว์ที่ใช้มีกรดไขมันอิสระในปริมาณมาก และมีน้ำปนอยู่ โดยน้ำที่ปนอยู่ในน้ำมันจะเกิดปฏิกริยาไฮโดรไลซิสกับไตรกลีเซอไรด์ได้เป็นกรดไขมันอิสระ และจะเกิดปฏิกริยาเอสเทอร์ฟิเคชันกับแอลกอฮอล์ต่อไป ปฏิกริยาที่เกิดขึ้นเป็นดังนี้

ปฏิกริยาเอสเทอร์ฟิเคชัน

ปฏิกริยาไฮโดรไลซิส

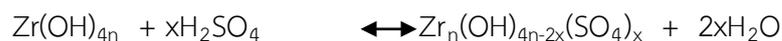

2.2 ตัวเร่งปฏิกริยาซัลเฟตเซอร์โคเนีย (Sulfate Zirconia, $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$)

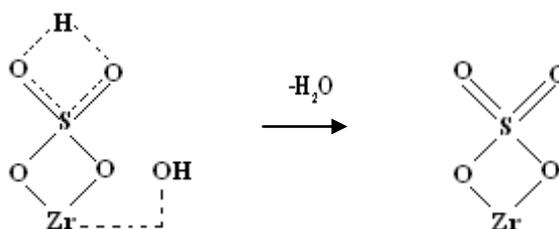
ตัวเร่งปฏิกริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ เป็นตัวเร่งปฏิกริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ มีค่าความเป็นกรดสูง (Superacid Catalyst) จึงเป็นตัวเร่งปฏิกริยาที่อาจนำมาใช้แทนตัวเร่งปฏิกริยาที่เป็นสารละลายกรดแก่ได้ โดยความเป็นกรดเกิดขึ้นจากอันตรกิริยาระหว่างหมู่ซัลเฟตกับโลหะออกไซด์ ส่งผลให้ตัวเร่งปฏิกริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ มีความว่องไวในการทำปฏิกริยา นิยมนำไปใช้ในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี เช่น ในปฏิกริยาไอโซเมอไรเซชัน แอลคิลเลชัน ของสารไฮโดรคาร์บอน นอกจากนี้ยังนำไปใช้ในกระบวนการผลิตไบโอดีเซลอีกด้วย

โครงสร้างของซัลเฟตเซอร์โคเนีย ($\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$) [1-2]

กลไกในการเกิด $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ มี 2 ขั้นตอนคือ ขั้นแรกจะเกิดในระหว่างการเติมหมู่ซัลเฟตด้วยวิธีเคลือบฝังโดยจะเกิดปฏิกริยาเคมีระหว่างหมู่ไฮดรอกซิลและซัลเฟตไอออน

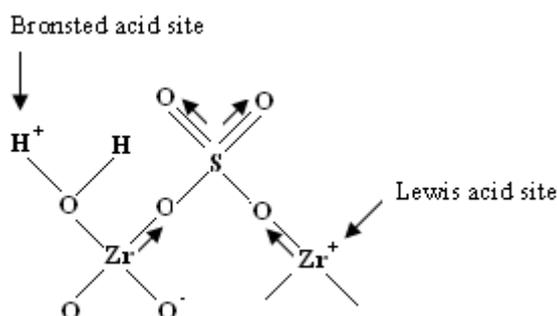

ขั้นตอนที่สองจะเกิดในระหว่างการเผาตัวเร่งปฏิกิริยาโดยมีการกำจัดโมเลกุลน้ำออกจากตัวเร่งปฏิกิริยา

รูปที่ 2.1 กลไกการเกิด $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ โดย Kumbhar และคณะ [3]

โครงสร้างนี้จะเป็นโครงสร้างที่สำคัญในการเร่งปฏิกิริยา โดยหมู่ซัลเฟตที่เติมลงไปจะไปเกาะบนพื้นผิวของเซอร์โคเนียอย่างไม่สม่ำเสมอ ปริมาณตำแหน่งของกรดลิวอิสและกรดบรอนสเตดที่เกิดขึ้นบนพื้นผิวของตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ จะขึ้นกับความเข้มข้นของซัลเฟต คือ ปริมาณของตำแหน่งกรดบรอนสเตดมาก เมื่อความเข้มข้นของซัลเฟตบริเวณพื้นผิวของตัวเร่งปฏิกิริยาสูง และที่บริเวณพื้นผิวที่มีความเข้มข้นของซัลเฟตน้อย จะมีแต่ตำแหน่งของกรดลิวอิส ไม่พบตำแหน่งของกรดบรอนสเตด ตำแหน่งของกรดลิวอิสสามารถรับอิเล็กตรอนจากโมเลกุลอื่นได้ ซึ่งทำให้เกิดตำแหน่งที่เป็นกรดส่วนการเกิดตำแหน่งกรดบรอนสเตดนั้นขึ้นอยู่กับอันตรกิริยาของโมเลกุลของน้ำกับซัลเฟตไอออน นอกจากนี้ตำแหน่งกรดบรอนสเตดยังขึ้นกับปริมาณน้ำที่ตกค้างในตัวเร่งปฏิกิริยาโดยถ้ามีการดึงน้ำออกจากตัวเร่งปฏิกิริยามาก จะทำให้ตำแหน่งกรดบรอนสเตดน้อย ตำแหน่งกรดบรอนสเตดและตำแหน่งกรดลิวอิสแสดงดังรูปที่ 2.2

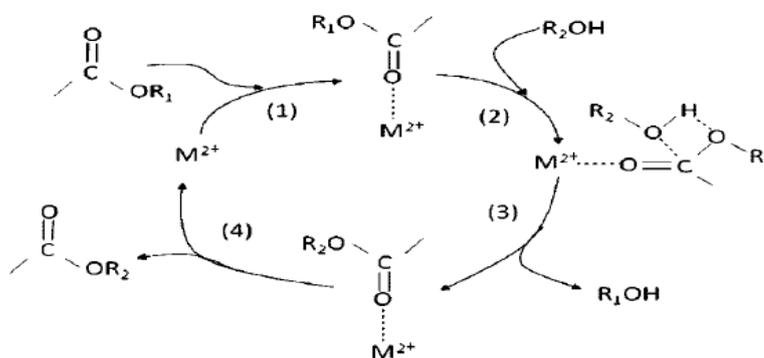

รูปที่ 2.2 ตำแหน่งกรดบรอนสเตดและกรดลิวอิสโดย Arata และ Hino [7]

ตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ มีความเป็นกรดสูงเนื่องจากมีทั้งกรดลิวอิสและกรดบรอนสเตดบนพื้นผิวของตัวเร่งปฏิกิริยา สำหรับความว่องไวในการเร่งปฏิกิริยาของตำแหน่งกรดบรอนสเตดและตำแหน่งกรดลิวอิสนั้นจะขึ้นอยู่กับชนิดของปฏิกิริยา กล่าวคือ ตำแหน่งกรดบรอนสเตดจะมีความว่องไวในการเร่งปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันส่วนตำแหน่งกรดลิวอิสจะมีความว่องไวในการเร่งปฏิกิริยาทรานส์เอสเทอร์ฟิเคชันมากกว่า

กลไกการเกิดปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันของไตรกลีเซอไรด์ที่ใช้ตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$

เนื่องจากตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ มีทั้งกรดบรอนสเตดและกรดลิวอิสดังนั้นกลไกในการเกิดปฏิกิริยาจึงเกิดโดยกรดบรอนสเตดและกรดลิวอิส การเร่งปฏิกิริยาของกรดลิวอิสแสดงดังรูปที่ 2.3

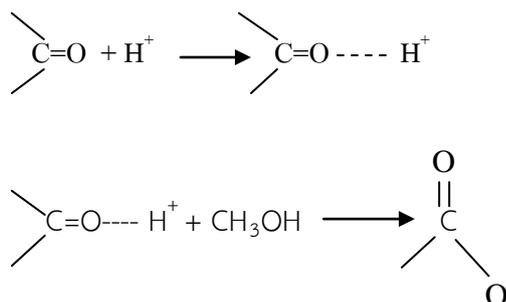
รูปที่ 2.3 กลไกการเกิดปฏิกิริยาของกรดลิวอิส [4]

กลไกในการเกิดปฏิกิริยาบนตำแหน่งกรดลิวอิส คือ

- (1) เกิดสารเชิงซ้อนของลิวอิสโดยจะทำให้เกิดอิเล็กโทรไฟล์ (Electrophiles) จำนวนมากในขั้นตอนแรกของการเกิดปฏิกิริยา
- (2) สารเชิงซ้อนของลิวอิสเกิดพันธะกับนิวคลีโอไฟล์ของแอลกอฮอล์
- (3) มีเอสเทอร์ใหม่เกิดขึ้น
- (4) เอสเทอร์ที่เกิดขึ้นนี้จะคายซับออกจากตำแหน่งกรดลิวอิส

วัฏจักรนี้จะเกิดซ้ำต่อไป แต่ถ้าความแรงของกรดลิวอิสมากเกินไปก็จะไม่เกิดการคายซับของผลิตภัณฑ์สำหรับปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันของกรดไขมันปาล์มจะเกิดน้ำขึ้นทำให้กรดลิวอิสเสื่อมสภาพลงและกรดบรอนสเตดจะมีผลในการเร่งปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันมากกว่ากรดลิวอิสเนื่องจากกรดบรอนสเตดสามารถเร่งปฏิกิริยาที่สารตั้งต้นมีกรดไขมันอิสระสูง และมีน้ำได้ดี โดยสารเหล่านี้จะไม่ไปหน่วงการเร่งปฏิกิริยาของกรดบรอนสเตด

กลไกการเกิดปฏิกิริยาของกรดบรอนสเตดนั้นเริ่มจากการเติมโปรตอนในหมู่คาร์บอนิล ซึ่งจะเพิ่มจำนวนอิเล็กโทรไฟล์ของโมเลกุลคาร์บอนที่มีความว่องไวในการทำปฏิกิริยากับพวกนิวคลีโอไฟล์ (Nucleophile) ของแอลกอฮอล์ เกิดเป็นสารเอสเทอร์ขึ้นดังสมการ

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Yadav. G และคณะ [1] ทำการสังเคราะห์ $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ โดยวิธีการตกตะกอนทำได้โดยการนำสารตั้งต้น (Precursor) มาทำปฏิกิริยาไฮโดรไลซิสกับเบส (แอมโมเนียมไฮดรอกไซด์หรือยูเรีย) ทำให้ได้สารประกอบเซอร์โคเนียมไฮดรอกไซด์ ($\text{Zr}(\text{OH})_4$) จากนั้นนำสารประกอบ $\text{Zr}(\text{OH})_4$ ที่ได้ไปแช่ด้วยสารประกอบที่ให้หมู่ซัลเฟต (Sulfating Agent) แล้วนำสารประกอบ $\text{Zr}(\text{OH})_4$ ที่ผ่านการแช่ซัลเฟตไปอบและเผาตามลำดับ ก็จะได้ตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ ในการสังเคราะห์ตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ ตัวแปรหลักที่มีผลต่อคุณสมบัติของตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ คือ ชนิดของสารเริ่มต้นในการเตรียม (Precursor) และสารก่อตะกอน (Precipitating Agent) ที่นำมาใช้ในการทำปฏิกิริยาไฮโดรไลซิสกับ Precursor ชนิดของสารประกอบที่ให้หมู่ซัลเฟตที่นำมาใช้ในขั้นตอนของการฝังตัวอุณหภูมิที่ใช้ในการอบและเผาตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ ดังแสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แสดงสมบัติของ $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$

Starting material (Precursor)	Precipitating agent	Sulfating agent	Calcination temperature (°C)	Nature of phases*	Surface- area ($\text{m}^2 \text{g}^{-1}$)
$\text{ZrOCl}_2 \cdot 8\text{H}_2\text{O}$ OR $\text{ZrO}(\text{NO}_3)_2$	Liq. NH_3	$\text{H}_2\text{SO}_4/(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$	350	M A	-
			650	M T	-
	Urea	$\text{H}_2\text{SO}_4/(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$	850	M T+M	-
ZrCl_4	Liq. NH_3	$\text{H}_2\text{SO}_4/(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$	200	A A	241-249
			400	M A+C	115-159
		$\text{SO}_2, \text{SO}_3, \text{CS}_2$	600	M+C A+C	19.6-97
$\text{ZrOCl}_2 \cdot 8\text{H}_2\text{O}$	Liq. NH_3	H_2SO_4	650	T	34

*A: amorphous M: monoclinic C: cubic

T: tetragonal

สารตั้งต้นที่นิยมใช้ในการสังเคราะห์ตัวเร่งปฏิกิริยา ได้แก่ $ZrO(NO_3)_2$, $ZrCl_4$, $ZrOCl_2 \cdot 8H_2O$, $ZrO(NO_3)_2 \cdot 2H_2O$, $Zr(OC_3H_7)_4$ จากงานวิจัยพบว่าชนิดของเซอร์โคเนีย ที่นำมาใช้ในการสังเคราะห์ จะมีผลต่อลักษณะโครงสร้างผลึกของตัวเร่งปฏิกิริยา SO_4^{2-}/ZrO_2 ซึ่งอาจเป็นแบบ A, M, C และ T ดังแสดงในตารางที่ 2.1 สารก่อตะกอนที่นำมาทำปฏิกิริยาไฮโดรไลซิสกับเซอร์โคเนีย ได้แก่ ยูเรียและสารละลายแอมโมเนียมไฮดรอกไซด์ โดยพบว่าชนิดของสารก่อตะกอนจะมีผลต่อพื้นที่ผิวของตัวเร่งปฏิกิริยา SO_4^{2-}/ZrO_2 พบว่า ตัวเร่งปฏิกิริยา SO_4^{2-}/ZrO_2 ที่สังเคราะห์โดยใช้สารละลายแอมโมเนียมไฮดรอกไซด์จะมีพื้นที่ผิวมากกว่าการใช้สารละลายยูเรียและได้ศึกษาการพอร์มตัวของตัวเร่งปฏิกิริยา SO_4^{2-}/ZrO_2 ที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการสังเคราะห์ มี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การเกิดปฏิกิริยาระหว่างหมู่ไฮดรอกไซด์กับซัลเฟตไอออน โดยซัลเฟตไอออนจะไปเกาะบนพื้นที่ผิวของ $Zr(OH)_4$ โดยในการแช่ในสารละลายซัลเฟต ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นเป็นดังนี้

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิกิริยาจะเกิดขึ้นในขั้นตอนการเผา ขั้นตอนนี้จะมีผลทำให้ตัวเร่งปฏิกิริยา SO_4^{2-}/ZrO_2 มีพื้นที่ผิวมากขึ้น ผลึกที่ได้มีขนาดเล็กและพบว่าผลึกที่เกิดขึ้นมีความเสถียรอยู่ในรูปของ Tetragonal ซึ่งเป็นผลจากการเติมหมู่ซัลเฟตลงไป ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นเป็นดังนี้

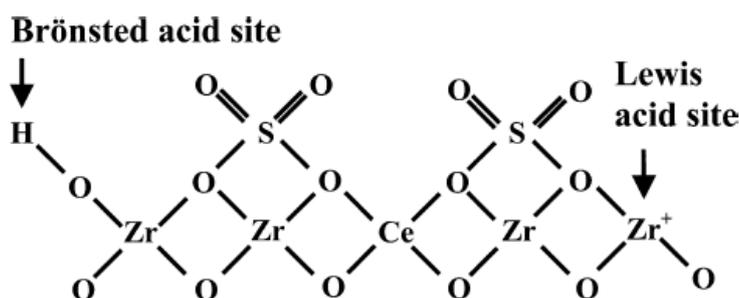
Parera J.M. [2] ได้ศึกษาสารประกอบซัลเฟตที่นำมาใช้ในการสังเคราะห์ตัวเร่งปฏิกิริยา SO_4^{2-}/ZrO_2 ได้แก่ H_2SO_4 , $(NH_4)_2SO_4$, H_2S , SO_2 และ CS_2 แต่ที่นิยมนำมาใช้ในการสังเคราะห์ตัวเร่งปฏิกิริยา SO_4^{2-}/ZrO_2 มากที่สุดคือ H_2SO_4 และ $(NH_4)_2SO_4$ การนำ $Zr(OH)_4$ มาแช่ในสารประกอบที่ให้ซัลเฟต จะทำให้หมู่ซัลเฟตไปเกาะกับพื้นที่ผิวของ $Zr(OH)_4$ เมื่อนำไปเผาจะได้ตัวเร่งปฏิกิริยา SO_4^{2-}/ZrO_2 ที่มีลักษณะผลึกเป็นแบบ T เพิ่มมากขึ้น พบว่าถ้าใช้ H_2SO_4 เป็นสารที่ให้ซัลเฟตจะทำให้ความเข้มข้นของซัลเฟตและพื้นที่ผิวของตัวเร่งปฏิกิริยา SO_4^{2-}/ZrO_2 สูงกว่าการสังเคราะห์ตัวเร่งปฏิกิริยาโดยใช้ $(NH_4)_2SO_4$ เป็นสารให้ซัลเฟต จากการวิเคราะห์สมบัติของตัวเร่งปฏิกิริยาทำให้ทราบว่าหมู่ซัลเฟตที่เติมลงไปจะไปเกาะบนพื้นที่ผิวของ ZrO_2 อย่างไม่สม่ำเสมอ โดยปริมาณตำแหน่งของกรดลิวอิส และกรดบรอนสเตดที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ผิวของตัวเร่งปฏิกิริยา SO_4^{2-}/ZrO_2 จะขึ้นกับความเข้มข้นของซัลเฟต กล่าวคือ บริเวณพื้นที่ผิวตัวเร่งปฏิกิริยา SO_4^{2-}/ZrO_2 ที่มีความเข้มข้นของซัลเฟตมากจะมีปริมาณตำแหน่งของกรดบรอนสเตดมาก และที่บริเวณพื้นที่ผิวที่มีความเข้มข้นของซัลเฟตน้อย จะมีแต่ตำแหน่งของกรดลิวอิส ไม่พบตำแหน่งของกรดบรอนสเตด

Manish K Mishra และคณะ [5] ได้ทำการสังเคราะห์ Nano Crystalline Sulfated Zirconia ให้มีขนาดเล็กกว่า 20 nm โดยทำการสังเคราะห์แบบขั้นตอนเดียว (การเติมหมู่ซัลเฟตพร้อมกับการไฮโดรไลซิส) และแบบสองขั้นตอน (ทำการไฮโดรไลซิสก่อนแล้วจึงตามด้วยขั้นตอนการเติมหมู่ซัลเฟต) ด้วยเทคนิค Sol-Gel สำหรับเฟส T ของตัวเร่งปฏิกิริยาจะได้รับการเผาที่อุณหภูมิ $600^\circ C$ ตัวเร่งปฏิกิริยาที่เตรียมได้จะนำมาทดสอบในปฏิกิริยาเบนซินเนชันของโทลูอิน พบว่าการสังเคราะห์แบบขั้นตอนเดียวนั้นจะได้ร้อยละการแปลงผันทางเคมี 33-41 ซึ่งสูงกว่าการเตรียมแบบ

สองขั้นตอนที่ได้ร้อยละการแปลงผันทางเคมี 26-28 สำหรับการเตรียมแบบขั้นตอนเดียวนั้นจะเติมหมู่ซัลเฟตพร้อมกับการไฮโดรไลซิส ซึ่งจะช่วยให้ปรับปรุงคุณสมบัติทางโครงสร้างและทางกายภาพให้ดีขึ้น โดยจะมีปริมาณของซัลเฟอร์สูงขึ้น ขนาดผลึกเล็กลง มีพื้นที่ผิวเพิ่มขึ้น เส้นผ่านศูนย์กลางรูพรุนเฉลี่ย และร้อยละการแปลงผันทางเคมีของปฏิกิริยาสูงขึ้น

Jung-Hui Wang และคณะ [6] ได้ศึกษาเกี่ยวกับตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{Al-ZrO}_2/\text{SO}_4^{2-}$ (ASZ) การเตรียมตัวเร่งปฏิกิริยานี้ทำโดยวิธีเคลือบฝังด้วย MCM-41 กับ $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ และเมื่อได้ตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{S-ZrO}_2/\text{MCM-41}$ แล้วจึงนำมาเติมอะลูมิเนียมด้วยวิธีเคลือบฝังเช่นกัน การสังเคราะห์ตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{Al-ZrO}_2/\text{SO}_4^{2-}$ นี้เป็นการปรับปรุงความว่องไวในการเกิดปฏิกิริยาในกระบวนการ n-butane isomerization ซึ่งการเพิ่มขึ้นของความว่องไวในการเกิดปฏิกิริยานี้มาจากปริมาณของอะลูมิเนียมที่เติมเข้าไป และอุณหภูมิในการเผา โดยความโดดเด่นและความมีเสถียรภาพของตัวเร่งปฏิกิริยาที่มีอะลูมิเนียมเป็นตัวส่งเสริมจะมาจากการที่ตัวเร่งปฏิกิริยามีค่าความเป็นกรดสูง การเติมอะลูมิเนียมนั้นจะเป็นการเพิ่มความมีเสถียรภาพในเฟส T ซึ่งเฟส T เป็นเฟสที่มีการเกิดปฏิกิริยาได้ดีและยังเป็นการป้องกันการเปลี่ยนแปลงเฟสของตัวเร่งปฏิกิริยาจากเฟส T ไปเป็นเฟส M นอกจากนี้ยังพบว่าค่าการแปลงผันทางเคมีของปฏิกิริยาที่มีตัวเร่งปฏิกิริยาเป็น $\text{Al-ZrO}_2/\text{SO}_4$ มีค่าสูงกว่าปฏิกิริยาที่มีตัวเร่งปฏิกิริยาเป็น $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$

Jong Rack Sohn และคณะ [7] ได้ศึกษาตัวเร่งปฏิกิริยากรดที่เป็นของแข็ง คือ $\text{Ce-ZrO}_2/\text{SO}_4^{2-}$ การเตรียมตัวเร่งปฏิกิริยานี้ทำโดยการเพิ่มสารละลายแอมโมเนียลงในสารละลายเซอร์โคเนียมออกซิคลอไรด์ที่อุณหภูมิห้อง โดยควบคุมความเป็นกรดเบสเท่ากับ 8 จะได้ตะกอน Zr(OH)_4 หลังจากนั้นจะทำการหยด $(\text{Ce(SO}_4)_2 \cdot 4\text{H}_2\text{O})$ ลงไปในไฮดรอกไซด์เซอร์โคเนีย Zr(OH)_4 แล้วนำไปอบและเผาที่อุณหภูมิสูงเป็น เวลา 2 ชั่วโมงในอากาศ ก็จะได้ตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{Ce-ZrO}_2/\text{SO}_4^{2-}$ เมื่อวิเคราะห์โครงสร้างของตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{Ce-ZrO}_2/\text{SO}_4^{2-}$ พบว่าตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{Ce-ZrO}_2/\text{SO}_4^{2-}$ มีโครงสร้างแบบ A ที่อุณหภูมิไม่เกิน 500°C โครงสร้างแบบ T ที่อุณหภูมิ $600-650^\circ\text{C}$ และเป็นโครงสร้างแบบผสมระหว่าง T กับ M ที่อุณหภูมิ $700-800^\circ\text{C}$ ซึ่งแตกต่างกับตัวเร่งปฏิกิริยา ZrO_2 ที่มีโครงสร้างแบบ A ที่อุณหภูมิ 300°C โครงสร้างแบบ T ที่อุณหภูมิ 350°C และมีโครงสร้างแบบผสมระหว่าง T กับ M ที่อุณหภูมิ $400-800^\circ\text{C}$ จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการเติม $\text{Ce(SO}_4)_2$ ส่งผลต่อตัวเร่งปฏิกิริยา ZrO_2 โดยจะไปขัดขวางการเปลี่ยนเฟสจากโครงสร้างที่ไม่เป็นระเบียบมาเป็นโครงสร้างแบบ T พื้นที่ผิวของตัวเร่งปฏิกิริยา $5\text{Ce-ZrO}_2/\text{SO}_4^{2-}$ จะมีความแตกต่างกันเมื่อเผาที่อุณหภูมิต่างกัน คือ เมื่อเผาที่อุณหภูมิ $650-700^\circ\text{C}$ จะมีพื้นที่ผิวสูงกว่าการเผาที่อุณหภูมิ $400-600^\circ\text{C}$ และเมื่อเปรียบเทียบพื้นที่ผิวของตัวเร่งปฏิกิริยา $5\text{Ce-ZrO}_2/\text{SO}_4^{2-}$, $\text{ZrO}_2/\text{SO}_4^{2-}$ และ ZrO_2 พบว่าตัวเร่งปฏิกิริยา $5\text{Ce-ZrO}_2/\text{SO}_4^{2-}$ ที่เผาที่อุณหภูมิ 650°C มีพื้นที่ผิว $121.2 \text{ m}^2/\text{g}$ ส่วน $\text{ZrO}_2/\text{SO}_4^{2-}$ และ ZrO_2 มีพื้นที่ผิว 56 และ $38 \text{ m}^2/\text{g}$ ตามลำดับ จากข้อมูลข้างต้นการที่ตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{Ce-ZrO}_2/\text{SO}_4^{2-}$ มีพื้นที่ผิวสูงนั้นเนื่องมาจากผลของการเติม Ce ซึ่งจะส่งผลให้ $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ นั้นมีเสถียรภาพมากขึ้นในเฟส T พื้นที่ผิวของตัวเร่งปฏิกิริยานั้นประกอบไปด้วยกรดบรอนสเตตและกรดลิวอิส ซึ่งความแข็งแรงของกรดนั้นขึ้นอยู่กับทั้งความเข้มข้นของหมู่ซัลเฟต อุณหภูมิ และพื้นที่ผิวของตัวเร่งปฏิกิริยา

รูปที่ 2.4 โครงสร้างของตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{Ce-ZrO}_2/\text{SO}_4^{2-}$

Amalia Luz Costa Pereira และคณะ[8] ได้ศึกษาตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{Fe-ZrO}_2/\text{SO}_4^{2-}$ การเตรียมตัวเร่งปฏิกิริยานี้ทำโดยการเติมสารละลายแอมโมเนียลงในสารละลายเซอร์โคเนียมออกซิดคลอไรด์ และไอออนไนเตรทที่อุณหภูมิห้อง โดยควบคุมความเป็นกรดเบสเท่ากับ 10 หลังจากนั้นนำไปกวนและกรอง ล้างตะกอนด้วยน้ำกลั่นจนไม่มีคลอไรด์ จากนั้นจะนำไปอบที่อุณหภูมิ 120°C เป็นเวลา 12 ชั่วโมง จะได้ ZrO_2 แล้วนำไปเติม H_2SO_4 นำไปอบและเผาต่อไป โดยที่ตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{Fe-ZrO}_2/\text{SO}_4^{2-}$ จะมีอัตราส่วนระหว่าง Fe : Zr เป็น 0.2 0.4 และ 0.8 ตัวเร่งปฏิกิริยาที่จะเปรียบเทียบกับนั้นจะประกอบไปด้วย ZrO_2 (Z), $\text{ZrO}_2/\text{SO}_4^{2-}$ (Z25) ส่วนตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{Fe-ZrO}_2/\text{SO}_4^{2-}$ จะมี 3 ตัว 2FZ25, 4FZ25 และ 8FZ25

ตารางที่ 2.2 องค์ประกอบทางเคมีต่างๆของตัวเร่งปฏิกิริยา

Sample	Fe/Zr (molar)	%S	S/Zr (molar)	S/Fe (molar)	S/(Zr+Fe) (molar)
Z25	-	5.38	0.040	-	0.040
2FZ	0.19	-	-	-	-
2FZ25	0.18	6.25	0.050	0.72	0.047
4FZ	0.37	-	-	-	-
4FZ25	0.38	5.21	0.040	0.30	0.035
8FZ	0.80	-	-	-	-
8FZ25	0.75	5.21	0.050	0.18	0.039
F25	-	2.57	-	0.02	0.020

จากตารางที่ 2.2 จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบซัลเฟตในซัลเฟตเซอร์โคเนียจะมีค่าสูงกว่าซัลเฟตเซอร์โคเนียที่มีการเพิ่มเหล็กเข้าไปยกเว้น 2FZ25 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเซอร์โคเนียสามารถเข้ากันได้ดีกับหมู่ซัลเฟตมากกว่าเหล็ก และจากการวิเคราะห์ด้วยวิธีอื่น ๆ นั้น พบว่า ถ้าอัตราส่วนระหว่างเหล็กกับเซอร์โคเนียไม่เกิน 0.4 โลหะทั้งหมดนั้นจะสามารถเข้าไปรวมอยู่ในเซอร์โคเนียได้ ส่วนอัตราส่วนระหว่างเหล็กกับเซอร์โคเนียเกิน 0.8 จะเกิดการแยกตัวระหว่างโลหะกับเซอร์โคเนีย

บทที่ 3

การดำเนินงานวิจัย

3.1 การสังเคราะห์ตัวเร่งปฏิกิริยาซัลเฟตเซอร์โคเนีย ($\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$)

สารเคมี

1. $\text{ZrOCl}_2 \cdot 8\text{H}_2\text{O}$ (Wako Pure Chemical Industries Ltd.)
2. $\text{ZrO}(\text{NO}_3)_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ (Kanto Chemical Co., Inc.)
3. H_2SO_4 Conc. 95-98% (J.T. Baker)
4. $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$ (AR Grade, Qrec New Zealand Brightchem Sdn Bhd)
5. NH_4OH Conc. 25% (RFCL limited)
6. $\text{Al}(\text{NO}_3)_3 \cdot 9\text{H}_2\text{O}$ Conc. 98% (Kanto Chemical Co., Inc.)
7. $\text{Ce}(\text{NO}_3)_3 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$ Conc. 99% (Sigma-aldrich, Inc.)
8. $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3 \cdot 9\text{H}_2\text{O}$ Conc. 99% (Kanto Chemical Co., Inc.)
9. AgNO_3 (Gammaco (Thailand) Co., Ltd.)
10. $\text{Ba}(\text{NO}_3)_2$ (Gammaco (Thailand) Co., Ltd.)

อุปกรณ์

1. ปีกเกอร์
2. ซ้อนตักสาร
3. หลอดหยดสาร
4. กระจกบอทดวง
5. บิวเรต
6. กรวยกรอง
7. กระจกกรองตัวเร่งปฏิกิริยา Pore Size 0.2 μm . (Advantec MFS, Inc)
8. เครื่องปั่นกวนและให้ความร้อน (Hot Plate & Stirr) (Yellowline / Yellow MAG HS7)
9. เครื่องวัดความเป็นกรดเบส (Eutech instruments pH510)
10. ปุ่มหยดสาร (Tokyo rikakikai co.ltd / type MP: 100)
11. ชุดเครื่องกรองสุญญากาศ
12. เครื่องชั่ง (Mettler Toledo / AX 205)

วิธีทดลอง

เตรียมตัวเร่งปฏิกิริยาด้วยวิธีเคลือบฝัง/ตกตะกอนร่วมโดยใช้ $\text{ZrOCl}_2 \cdot 8\text{H}_2\text{O}$ หรือ $\text{ZrO}(\text{NO}_3)_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ เป็นสารเริ่มต้น (Precursor) ของ ZrO_2 , ใช้ H_2SO_4 หรือ $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$ เป็นสารให้หมู่ซัลเฟต (Sulfating Agent) และใช้ Al หรือ Ce หรือ Fe เป็นสารเติมแต่ง

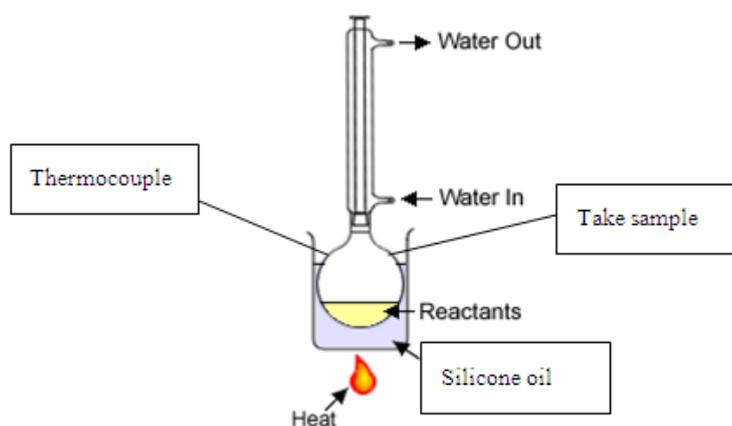
3.2 การทดสอบปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชัน

สารเคมี

1. กรดไขมันปาล์ม (PFAD)
2. CH₃OH (J.T. Baker)
3. ซิลิโคนออยล์

อุปกรณ์

1. ขวดก้นกลมขนาด 250 ml
2. เครื่องปั่นกวนและให้ความร้อน (Hot Plate & Stir) (Yellowline / Yellow MAG HS7)
3. เทอร์โมมิเตอร์
4. คอนเดนเซอร์ชนิดหัวเกลียว
5. กรวยกรอง
6. หัวกรองตัวเร่งปฏิกิริยา Pore Size 0.45 μm. (Chrom tech, Inc.)

รูปที่ 3.1 เครื่องปฏิกรณ์ที่ใช้ในการทดสอบปฏิกิริยา

สภาวะที่ใช้ในการทำปฏิกิริยา

PFAD : CH ₃ OH	1:5 (Molar ratio)
อุณหภูมิ	65°C
น้ำหนักตัวเร่งปฏิกิริยา	0.50 กรัม
ความดัน	ความดันบรรยากาศ
เวลา	6 ชั่วโมง

วิธีทดลอง

นำ PFAD 27.05 กรัม, CH₃OH 20.00 มิลลิลิตร และตัวเร่งปฏิกิริยา 0.50 กรัม ใส่ลงในขวดก้นกลมและติดตั้งอุปกรณ์ตามรูปที่ 3.1 ควบคุมอุณหภูมิให้คงที่ จากนั้นเก็บตัวอย่างหลังการทำปฏิกิริยาเป็นเวลา 6 ชั่วโมง ไปทำการวิเคราะห์หาร้อยละผลได้ของไบโอดีเซล (Y_{FAME})

วิธีวิเคราะห์

นำตัวอย่างที่ได้มาวิเคราะห์หาสัดส่วนองค์ประกอบด้วยเครื่องวิเคราะห์แก๊สโครมาโตกราฟีแบบ FID (SHIMADZU รุ่น GC-17A) โดยใช้สภาวะดังนี้

Column: DB-WAX

Injector Temp.: 250°C

Detector Temp.: 250°C

Column Temp.: 50°C Hold 1 min , 25°C/min to 200°C , 5°C/min to 230°C

Solvent: Toluene

3.3 การวิเคราะห์หมู่ฟังก์ชันบนพื้นผิวตัวเร่งปฏิกิริยา

สารเคมี

1. KBr
2. Acetone

อุปกรณ์

1. ซ้อนตักสาร
2. ครกบดสาร
3. เครื่องอัดของแข็ง

การทดลอง

วิเคราะห์หมู่ฟังก์ชันบนพื้นผิวของตัวเร่งปฏิกิริยาด้วยเครื่อง FTIR (Perkin-Elmer) ทำโดยผสมตัวเร่งปฏิกิริยากับ KBr แล้วบดให้ละเอียด และอัดเป็นแผ่นด้วยเครื่องอัดของแข็ง จากนั้นจึงนำตัวอย่างที่ได้ไปวิเคราะห์หาหมู่ฟังก์ชันที่ โดยสแกนในช่วง wave number เท่ากับ $400\text{-}4000\text{ cm}^{-1}$ กำหนด scan of number และ resolution เท่ากับ 20 และ 4 cm^{-1}

บทที่ 4

ผลการทดลองและการวิเคราะห์ผลการทดลอง

4.1 วิธีเตรียม

ตารางที่ 4.1 แสดงผลการทดลองเปรียบเทียบในกรณีที่ใช้ตัวเร่งปฏิกิริยาซึ่งเตรียมด้วยวิธีเคลือบผงและวิธีตกตะกอนร่วม เมื่อใช้ $ZrOCl_2 \cdot 8H_2O$ และ H_2SO_4 เป็นสารเริ่มต้นและคิดปริมาณการเติมหมู่ SO_4^{2-} เท่ากับ 10 wt% จากตารางจะเห็นว่าหมู่ SO_4^{2-} ที่โหลดติดบนตัวเร่งปฏิกิริยาขึ้นกับวิธีการเตรียม โดยการเตรียมด้วยวิธีเคลือบผงมีประสิทธิภาพในการโหลดติดประมาณ 100% สูงกว่าวิธีตกตะกอนร่วมที่มีการโหลดติดเพียง 31.2% นอกจากนี้จะเห็นว่าร้อยละผลได้ของปฏิกิริยาที่ทำโดยใช้ตัวเร่งปฏิกิริยาที่เตรียมด้วยวิธีเคลือบผง ($Y_{FAME, impreg} = 40.67\%$) มีค่าสูงกว่าตัวเร่งปฏิกิริยาที่เตรียมด้วยวิธีตกตะกอนร่วมถึงประมาณ 1.7 เท่า ($Y_{FAME, co-precip} = 23.85\%$)

รูปที่ 4.1 แสดงสเปกตรัมที่ได้จากการวิเคราะห์หาหมู่ฟังก์ชันในตัวเร่งปฏิกิริยาด้วยเทคนิค FTIR จะเห็นว่าพีคแสดงตำแหน่งกรดทั้งแบบบรอนสเตดที่ 1224, 1132, 1050, 999 cm^{-1} และแบบลิวิสที่ 1404 cm^{-1} [9-10] ของตัวเร่งปฏิกิริยาที่เตรียมด้วยวิธีเคลือบผงมีความชัดเจนกว่าพีคของตัวเร่งปฏิกิริยาที่เตรียมด้วยวิธีตกตะกอนร่วม

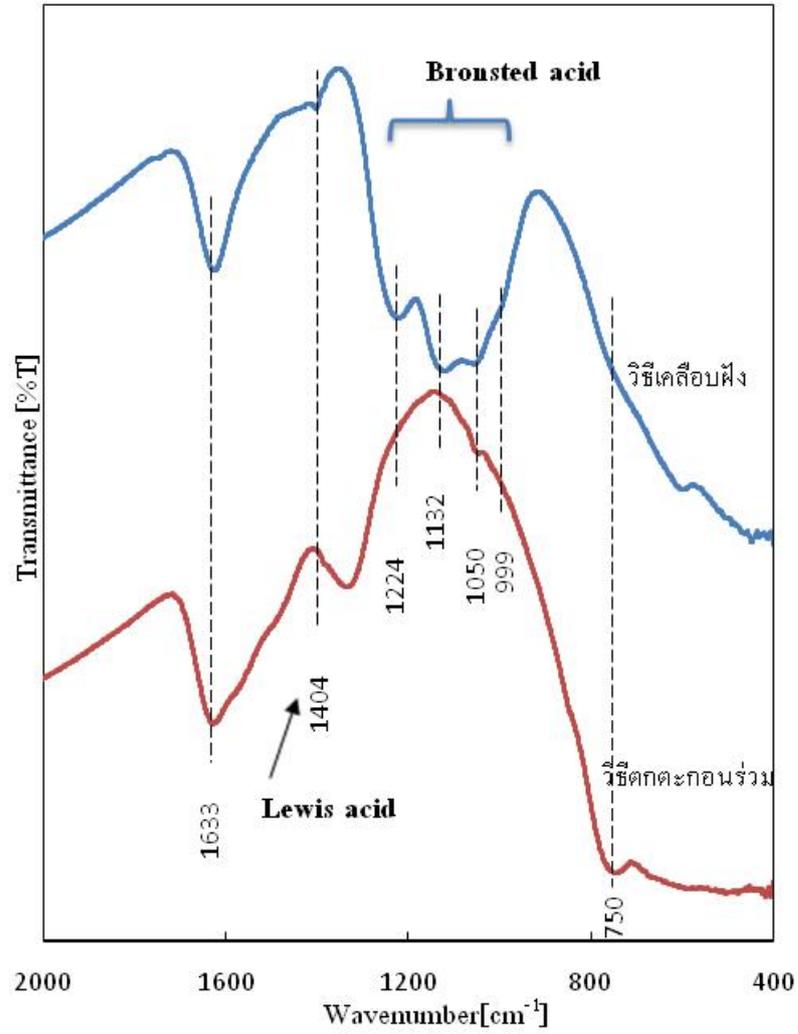
เมื่อพิจารณาผลการทดลองที่ได้ในตารางที่ 4.1 และรูปที่ 4.1 ร่วมกัน จึงสรุปได้ว่าการเตรียมตัวเร่งปฏิกิริยาด้วยวิธีเคลือบผงจะทำให้ประสิทธิภาพการโหลดติดของหมู่ซัลเฟตบนตัวเร่งปฏิกิริยาสูงกว่าการเตรียมด้วยวิธีตกตะกอนร่วมส่งผลให้ร้อยละผลได้ของปฏิกิริยาสูงตามไปด้วย

ตารางที่ 4.1 ร้อยละผลได้โดยเปรียบเทียบวิธีที่ใช้ในการเตรียมตัวเร่งปฏิกิริยา SO_4^{2-}/ZrO_2

วิธีเตรียม	ร้อยละผลได้	Sulfate loading (%)
เคลือบผง	40.67	10.00
ตกตะกอนร่วม	23.85	3.12

ตารางที่ 4.2 ตำแหน่งสเปกตรัม FTIR ของหมู่ฟังก์ชันในตัวเร่งปฏิกิริยา SO_4^{2-}/ZrO_2

Wavenumber (cm^{-1})	พันธะ	หมายเหตุ
750	Zr-O	ที่มา [9-10]
1224, 1132, 1055 และ 999	S-O (stretching vibrations)	บรอนสเตด ที่มา [9-10]
1404	S=O (stretching vibrations)	ลิวิส ที่มา [9-10]
1633	O-H (bending vibrations)	ที่มา [9-10]

รูปที่ 4.1 สเปกตรัม FT-IR ของตัวเร่งปฏิกิริยาที่เตรียมด้วย วิธีเคลือบผง และ วิธีตกตะกอนร่วม

4.2 ชนิดของสารเริ่มต้น (Precursor)

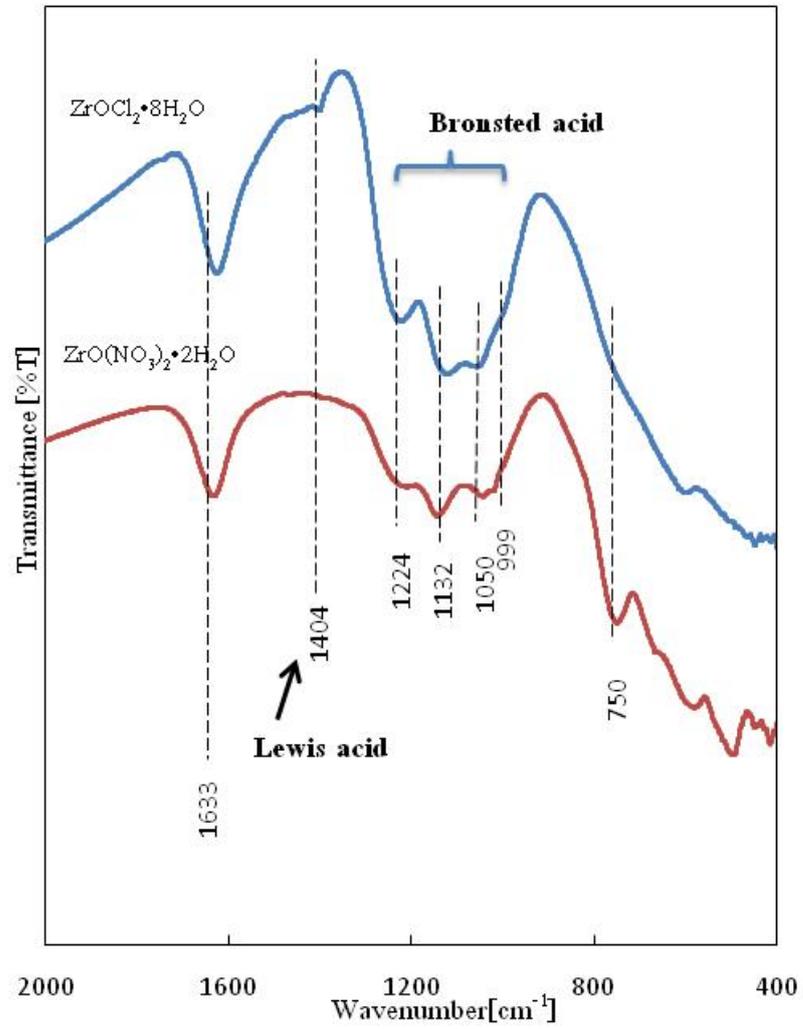
ตารางที่ 4.3 แสดงผลการทดลองในกรณีที่ใช้ตัวเร่งปฏิกิริยา 25wt% $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ ซึ่งเตรียมด้วยวิธีเคลือบผงและใช้ H_2SO_4 เป็นสารให้หมู่ซัลเฟต โดยใช้ $\text{ZrOCl}_2 \cdot 8\text{H}_2\text{O}$ และ $\text{ZrO}(\text{NO}_3)_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ เป็น precursor ของ ZrO_2 จากตารางจะเห็นว่าเมื่อใช้เกลือไนเตรตเป็น precursor ตัวเร่งปฏิกิริยาที่ได้จะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเมื่อใช้เกลือคลอไรด์เป็น precursor ประมาณ 1.25 เท่า

รูปที่ 4.2 แสดงสเปกตรัมที่ได้จากการวิเคราะห์หาหมู่ฟังก์ชันในตัวเร่งปฏิกิริยาด้วยเทคนิค FTIR จะเห็นว่าพีคแสดงตำแหน่งกรดแบบลิวอิสที่ 1404 cm^{-1} [9-10] ของตัวเร่งปฏิกิริยาที่เตรียมโดยใช้เกลือคลอไรด์ชัดเจนกว่าเมื่อใช้เกลือไนเตรตเป็น precursor แต่พีคแสดงตำแหน่งกรดแบบบรอนสเตดที่ 1224, 1132, 1050 และ 999 cm^{-1} มีความชัดเจนไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาผลการทดลองที่ได้ในตารางที่ 4.3 และรูปที่ 4.2 ร่วมกันจึงสรุปได้ว่าการเตรียมโดยใช้ $\text{ZrOCl}_2 \cdot 8\text{H}_2\text{O}$ ทำให้ตัวเร่งปฏิกิริยาที่ได้มีความเป็นกรดแบบลิวอิสสูงกว่าการเตรียมโดยใช้ $\text{ZrO}(\text{NO}_3)_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ และสันนิษฐานได้ว่าตำแหน่งกรดแบบบรอนสเตดทำหน้าที่หลักในการเร่งปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชัน และการมีอยู่ของตำแหน่งกรดแบบลิวอิสส่งผลเสียต่อความว่องไวในการเร่งปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชัน

ตารางที่ 4.3 ร้อยละผลได้โดยเปรียบเทียบ Precursor ที่ใช้ในการเตรียมตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$

Precursor	ร้อยละผลได้
$\text{ZrO}(\text{NO}_3)_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$	55.76
$\text{ZrOCl}_2 \cdot 8\text{H}_2\text{O}$	44.75

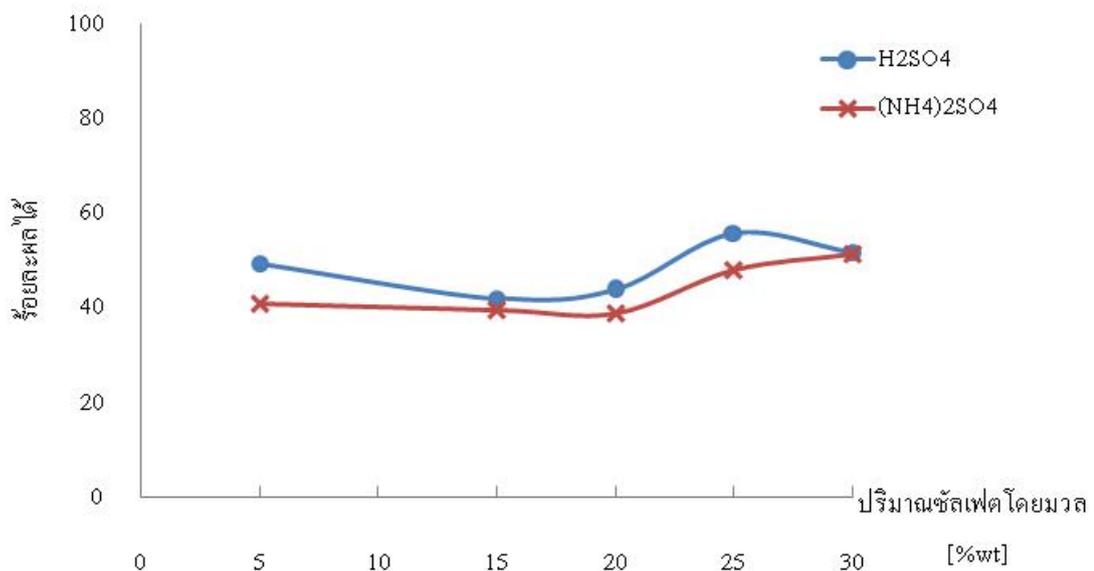

รูปที่ 4.2 สเปกตรัม FT-IR ของตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ ที่เตรียมด้วยวิธีเคลือบฟุ้ง และใช้เกลือคลอไรด์และเกลือไนเตรตของ Zr เป็น precursor

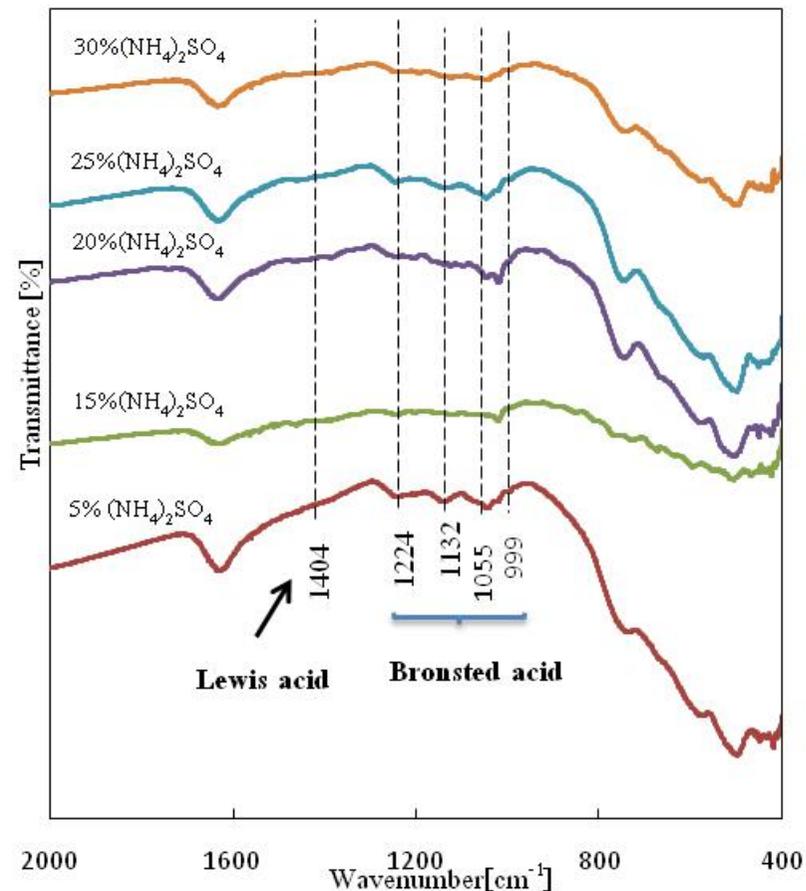
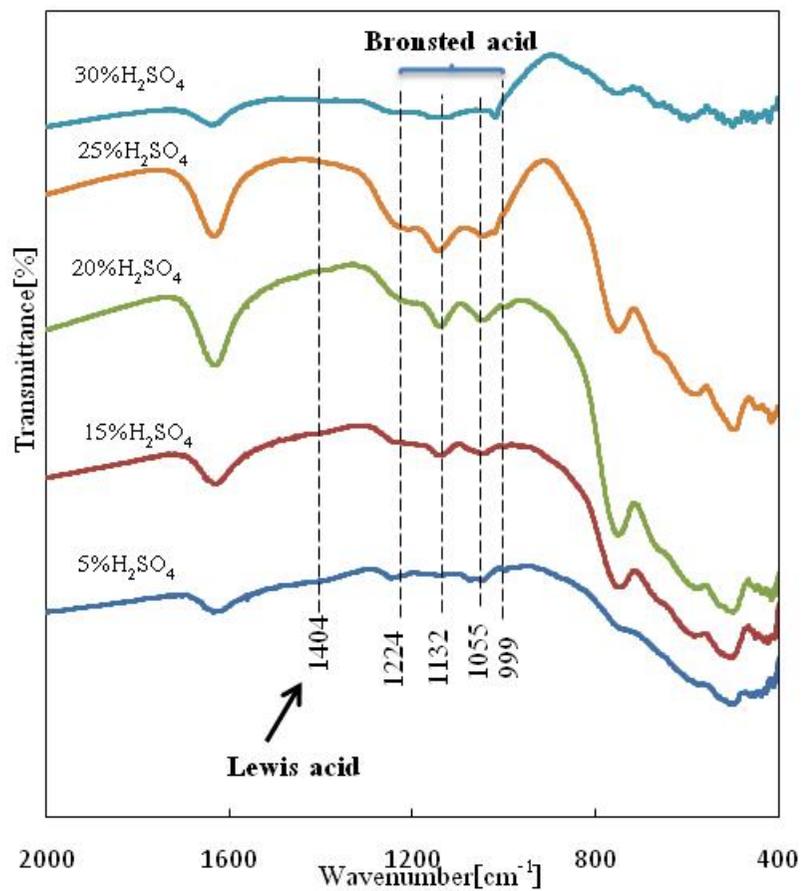
4.3 สารให้หมู่ซัลเฟต

รูปที่ 4.3 แสดงประสิทธิภาพในการเร่งปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันของตัวเร่งปฏิกิริยาที่เตรียมด้วยวิธีเคลือบฝัง ใช้ $ZrO(NO_3)_2 \cdot 2H_2O$ เป็น precursor และมีปริมาณซัลเฟตในช่วง 5 – 30 wt% แต่ใช้สารให้หมู่ซัลเฟตต่างกัน คือ H_2SO_4 และ $(NH_4)_2SO_4$ ผลการทดลองในรูปแบบแสดงว่า H_2SO_4 เป็นสารให้หมู่ซัลเฟตที่ดีกว่า $(NH_4)_2SO_4$ และปริมาณซัลเฟตที่เหมาะสม คือ 25 wt% ซึ่งจะให้ Y_{FAME} สูงสุด เท่ากับ 55.76

รูปที่ 4.4 แสดงสเปกตรัมที่ได้จากการวิเคราะห์หาหมู่ฟังก์ชันในตัวเร่งปฏิกิริยาด้วยเทคนิค FTIR จะเห็นว่าตัวเร่งปฏิกิริยาที่เตรียมโดยใช้ H_2SO_4 แสดงพีคตรงตำแหน่งกรดแบบบรอนสเตดชัดเจนกว่าตัวเร่งปฏิกิริยาที่เตรียมโดยใช้ $(NH_4)_2SO_4$ ซึ่งผลการทดลองดังกล่าวสนับสนุนผลการทดลองที่ได้ในหัวข้อ 4.2 และสอดคล้องกับผลการทดลองของ Parera J.M. และคณะ [2] ที่รายงานว่าการใช้ H_2SO_4 เป็นสารให้หมู่ซัลเฟตทำให้ความเข้มข้นของซัลเฟอร์บนพื้นผิวของตัวเร่งปฏิกิริยาที่ได้สูงกว่าการใช้สารให้หมู่ซัลเฟตชนิดอื่น ทั้งนี้ Parera J.M. และคณะ [2] ยังได้แสดงผลการทดลองเพิ่มเติมว่าการใช้ H_2SO_4 เป็นสารให้หมู่ซัลเฟต ทำให้ตัวเร่งปฏิกิริยาที่ได้มีพื้นที่ผิวจำเพาะสูงกว่าการใช้สารให้หมู่ซัลเฟตชนิดอื่น และสรุปว่าพื้นที่ผิวจำเพาะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเร่งปฏิกิริยาของตัวเร่งปฏิกิริยา

รูปที่ 4.3 ร้อยละผลได้ของตัวเร่งปฏิกิริยา SO_4^{2-}/ZrO_2 สำหรับปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันของ PFAD กับ MeOH (อุณหภูมิ 65°C; เวลาทำปฏิกิริยา 6 ชั่วโมง) เปรียบเทียบกรณีที่ใช้ H_2SO_4 และ $(NH_4)_2SO_4$ เป็นสารให้หมู่ซัลเฟต

รูปที่ 4.4 สเปกตรัม FT-IR ของตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ ที่มี (a) H_2SO_4 และ (b) $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$ เป็นสารให้หมู่ซัลเฟต

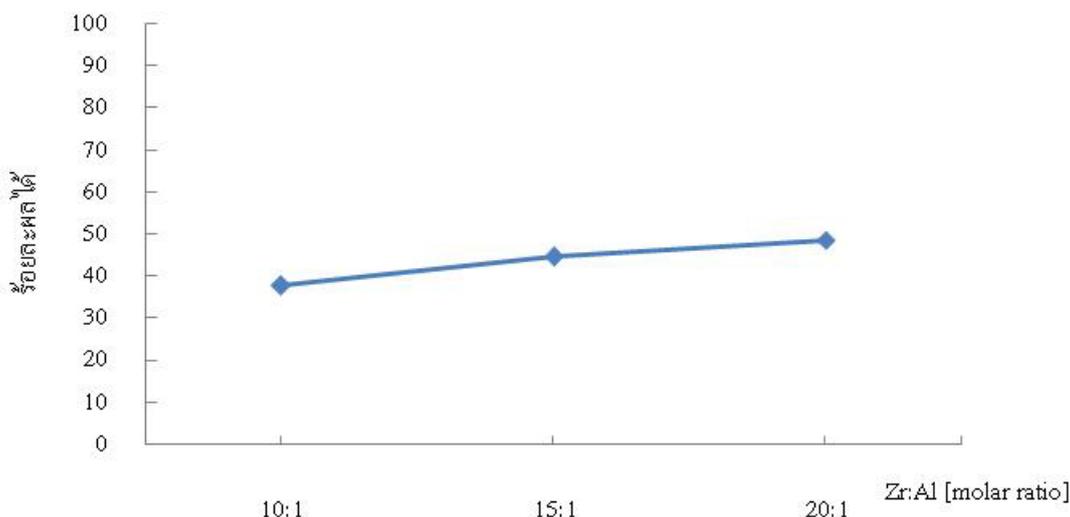
4.4 สารเติมแต่ง

เนื่องจากผลการทดลองในหัวข้อที่ 4.1-4.3 แสดงว่าตัวเร่งปฏิกิริยาซัลเฟต-เซอร์โคเนียที่มีซัลเฟต 25wt% เตรียมด้วยวิธีเคลือบฝัง ใช้ $ZrO(NO_3)_2 \cdot 2H_2O$ เป็น Precursor และ H_2SO_4 เป็นสารให้หมู่ซัลเฟตเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาที่ให้ Y_{FAME} สูงสุด การศึกษาอิทธิพลของสารเติมแต่งที่มีต่อการเร่งปฏิกิริยาในหัวข้อ 4.4 จึงพิจารณาตัวเร่งปฏิกิริยาดังกล่าว โดยนำมาเติมสารเติมแต่ง (Additive) สามชนิด คือ Al, Ce, Fe ในสัดส่วน Zr:A เท่ากับ 10:1, 15:1 และ 20:1 โดยโมล

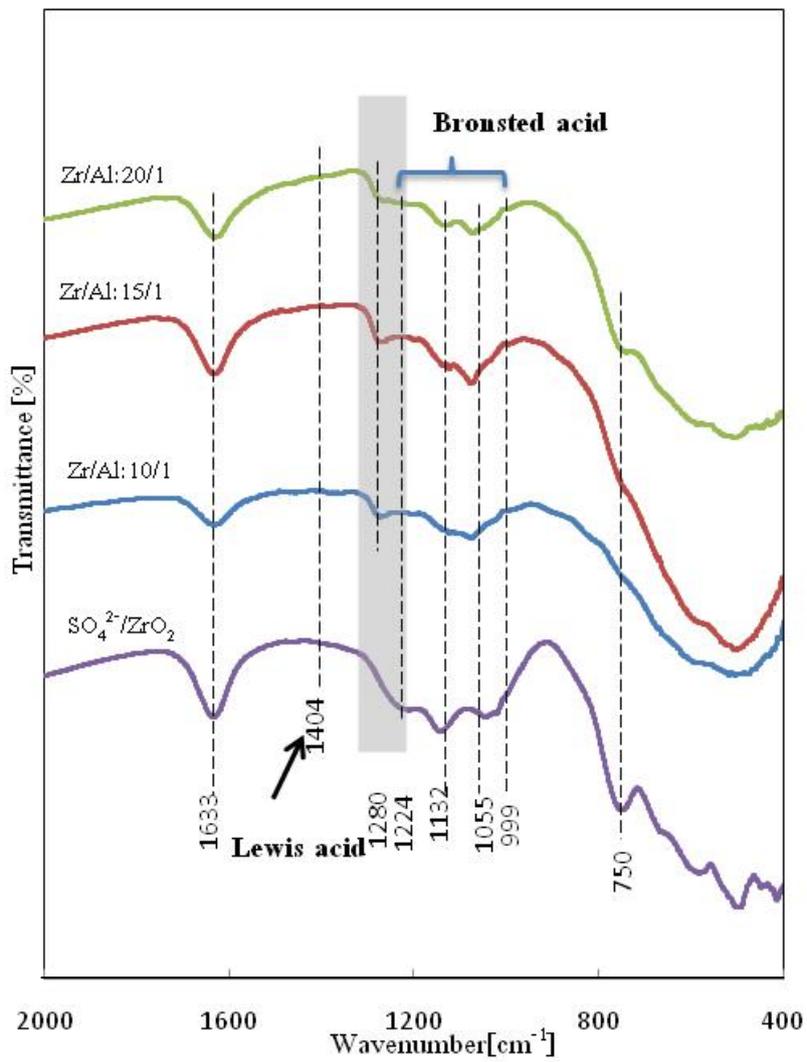
4.4.1 อะลูมิเนียม (Al)

รูปที่ 4.5 แสดง Y_{FAME} ที่ได้เมื่อใช้ตัวเร่งปฏิกิริยาที่มีการเติม Al ในสัดส่วนต่างๆ จากผลการทดลองในรูปจะเห็นว่าปริมาณของ Al ที่เติมลงไปในตัวเร่งปฏิกิริยามีผลให้ประสิทธิภาพการเร่งปฏิกิริยาของตัวเร่งปฏิกิริยาที่ได้ลดลง ซึ่งตัวเร่งปฏิกิริยาที่มีสัดส่วน Zr:Al เท่ากับ 20:1 โดยโมล ให้ค่า Y_{FAME} สูงที่สุด มีค่าเท่ากับ 48.65 ซึ่งต่ำกว่ากรณี SO_4^{2-}/ZrO_2 ที่ไม่มีการเติมสารเติมแต่ง ($Y_{FAME} = 55.76$)

รูปที่ 4.6 แสดงสเปกตรัมที่ได้จากการวิเคราะห์หาหมู่ฟังก์ชันในตัวเร่งปฏิกิริยาด้วยเทคนิค FTIR จะเห็นว่า การเติม Al ลงไปในตัวเร่งปฏิกิริยามีผลทำให้ความคมชัด (sharpness) ของพีคที่ตำแหน่ง 1224, 1132, 1050 และ 999 cm^{-1} ซึ่งแสดงความเป็นกรดแบบบรอนสเตดลดลง นอกจากนี้พีคที่ตำแหน่ง 1224 cm^{-1} เกิดการเลื่อน (shift) ไปยังตำแหน่ง 1280 cm^{-1} แต่ไม่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัดต่อพีคตรงตำแหน่ง 1404 cm^{-1} แสดงว่า Al ที่เติมลงไปมีผลรบกวนตำแหน่งกรดแบบบรอนสเตดซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญในการเร่งปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันของ PFAD จึงทำให้ความว่องไวในการเร่งปฏิกิริยาลดต่ำลง

รูปที่ 4.5 ร้อยละผลได้ของตัวเร่งปฏิกิริยา SO_4^{2-}/ZrO_2 ที่มี Al เป็นสารเติมแต่ง เมื่อใช้เร่งปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันของ PFAD กับ MeOH (อุณหภูมิ 60°C; เวลาทำปฏิกิริยา 6 ชั่วโมง)

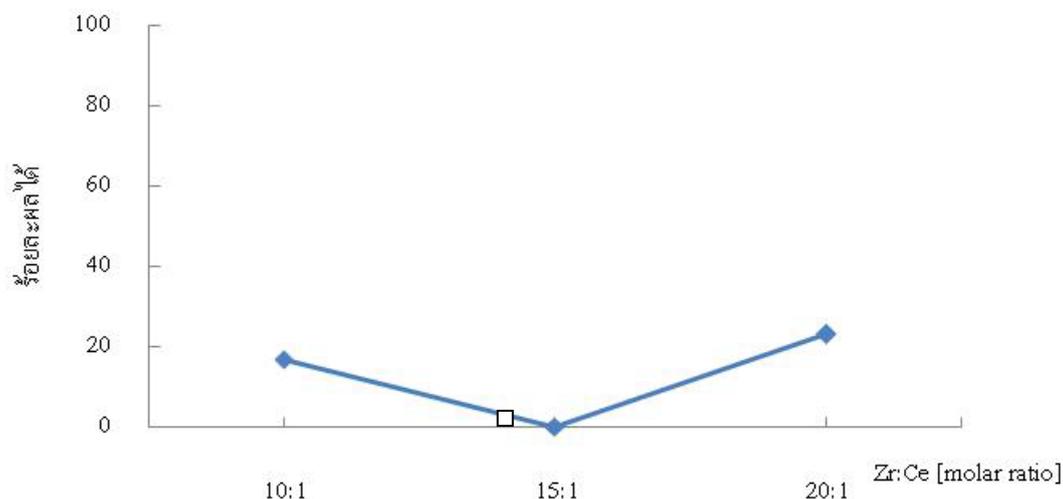

รูปที่ 4.6 สเปกตรัม FT-IR ของตัวเร่งปฏิกิริยา SO₄²⁻/ZrO₂ ที่มีการเติม Al ในสัดส่วน Zr:Al = 10:1, 15:1, 20:1 เปรียบเทียบกับกรณีที่ไม่เติม Al

4.4.2 ซีเรียม (Ce)

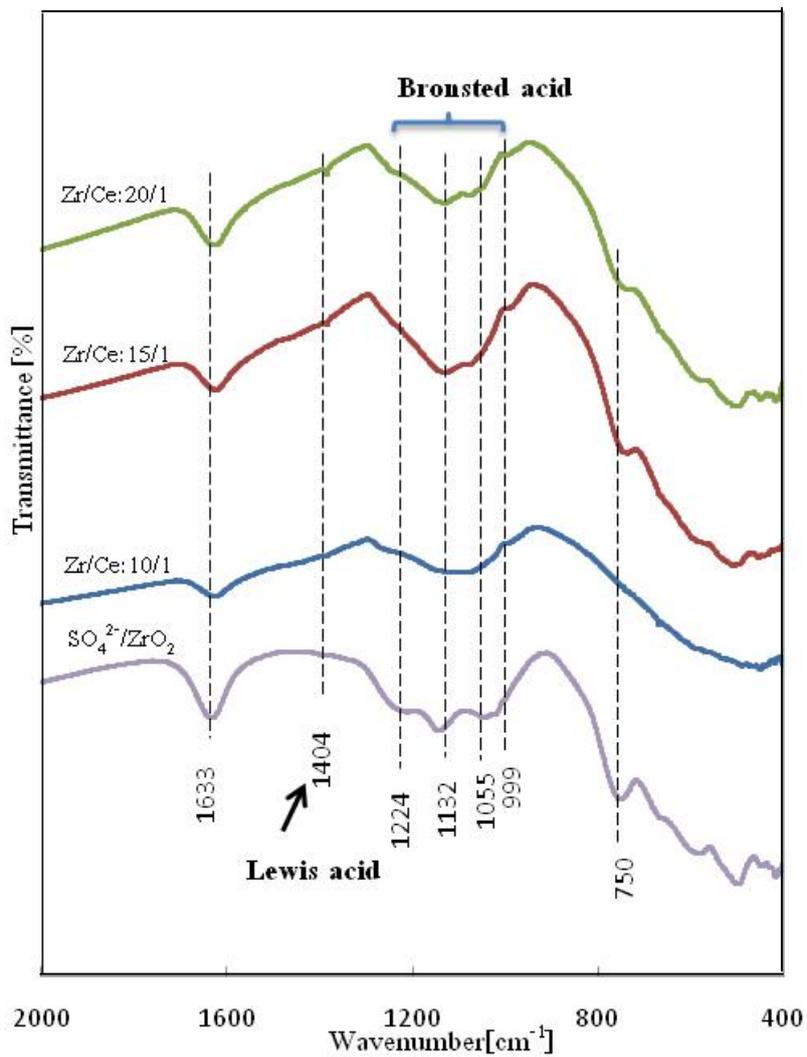
รูปที่ 4.7 แสดง Y_{FAME} ที่ได้เมื่อใช้ตัวเร่งปฏิกิริยาที่มีการเติม Ce ในสัดส่วนต่างๆ จากผลการทดลองในรูปจะเห็นว่า การเติม Ce ลงไปในตัวเร่งปฏิกิริยามีผลให้ประสิทธิภาพของตัวเร่งปฏิกิริยาลดลงอย่างชัดเจน ค่า Y_{FAME} ที่ได้ต่ำกว่ากรณี SO_4^{2-}/ZrO_2 ที่ไม่มีการเติมสารเติมแต่งมาก ($Y_{FAME} = 55.76$)

รูปที่ 4.8 แสดงสเปกตรัมที่ได้จากการวิเคราะห์หาหมู่ฟังก์ชันในตัวเร่งปฏิกิริยาด้วยเทคนิค FTIR จะเห็นว่า การเติม Ce ลงไปในตัวเร่งปฏิกิริยามีผลทำให้พีคที่ตำแหน่ง 1224 cm^{-1} ซึ่งแสดงความเป็นกรดแบบบรอนสเตดเกิดการเลื่อน (shift) ไปยังตำแหน่ง 1280 cm^{-1} แสดงว่า Al ไปรบกวนตำแหน่งกรดแบบบรอนสเตด ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญในการเร่งปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันของ PFAD จึงทำให้ความว่องไวในการเร่งปฏิกิริยาลดต่ำลง

รูปที่ 4.7 ร้อยละผลได้ของตัวเร่งปฏิกิริยา SO_4^{2-}/ZrO_2 ที่มี Ce เป็นสารเติมแต่ง เมื่อใช้เร่งปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันของ PFAD กับ MeOH (อุณหภูมิ 60°C ; เวลาทำปฏิกิริยา 6 ชั่วโมง)

หมายเหตุ: ตัวอย่างที่ได้ในกรณีใช้ตัวเร่งปฏิกิริยาที่มี Zr:Ce = 15:1 มี PFAD เมื่อตั้งทิ้งไว้จะเป็นไข ไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้

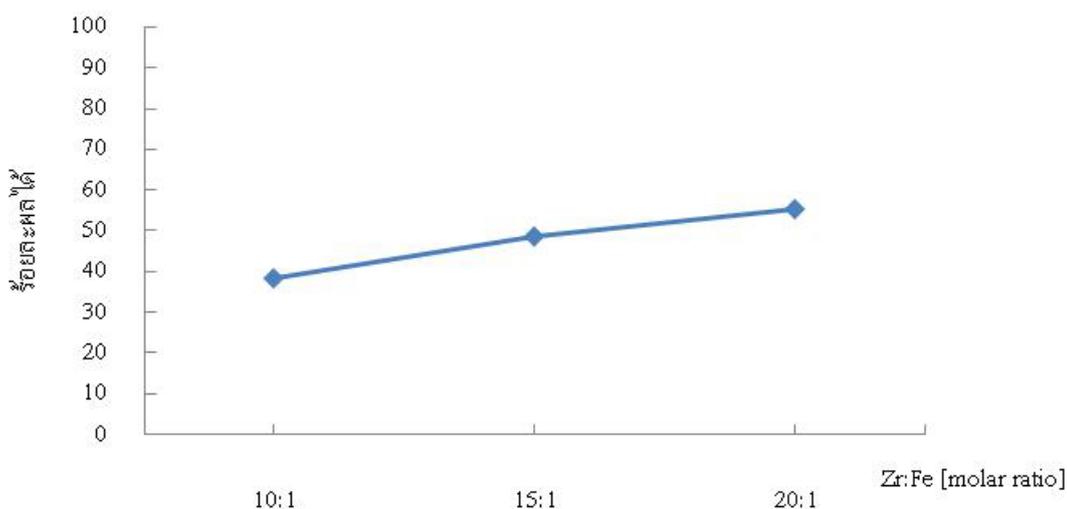

รูปที่ 4.8 สเปกตรัม FT-IR ของตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ ที่มีการเติม Ce ในสัดส่วน Zr:Ce = 10:1, 15:1, 20:1 เปรียบเทียบกับกรณีที่ไม่เติม Ce

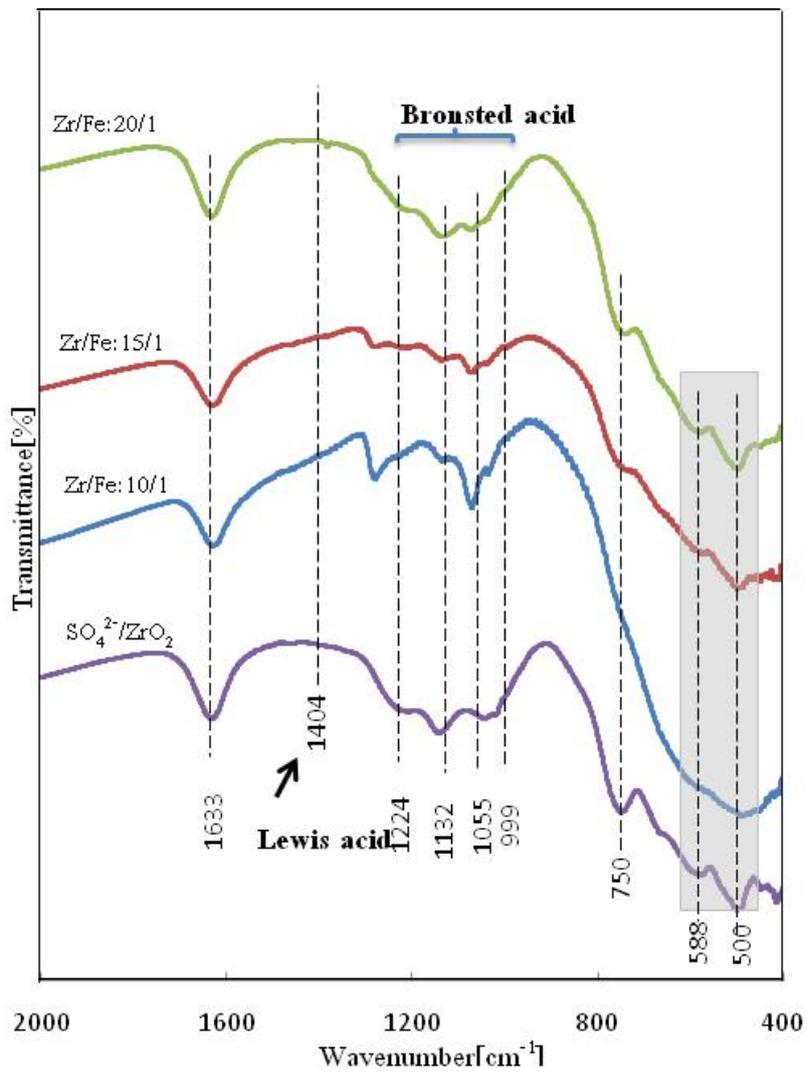
4.4.3 เหล็ก (Fe)

รูปที่ 4.9 แสดง Y_{FAME} ที่ได้เมื่อใช้ตัวเร่งปฏิกิริยาที่มีการเติม Fe ในสัดส่วนต่างๆ จากผลการทดลองในรูปจะเห็นว่าปริมาณของ Fe ที่เติมลงไปในตัวเร่งปฏิกิริยามีผลให้ประสิทธิภาพการเร่งปฏิกิริยาของตัวเร่งปฏิกิริยาที่ได้ลดลง ซึ่งตัวเร่งปฏิกิริยาที่มีสัดส่วน Zr:Fe เท่ากับ 20:1 โดยโมล ให้ค่า Y_{FAME} สูงที่สุด มีค่าเท่ากับ 55.04 ซึ่งใกล้เคียงกับกรณี SO_4^{2-}/ZrO_2 ที่ไม่มีการเติมสารเติมแต่ง ($Y_{FAME} = 55.76$)

รูปที่ 4.10 แสดงสเปกตรัมที่ได้จากการวิเคราะห์หาหมู่ฟังก์ชันในตัวเร่งปฏิกิริยาด้วยเทคนิค FTIR จะเห็นว่าเมื่อสัดส่วนของ Fe ในตัวเร่งปฏิกิริยาสูงขึ้น จะทำให้พีคที่ตำแหน่ง 1224, 1132, 1050 และ 999 cm^{-1} ซึ่งแสดงความเป็นกรดแบบบรอนสเตดเปลี่ยนไปอย่างชัดเจน นอกจากนี้พีคที่ตำแหน่ง 1224 cm^{-1} เกิดการเลื่อน (shift) ไปยังตำแหน่ง 1280 cm^{-1} แต่ไม่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัดต่อพีคตรงตำแหน่ง 1404 cm^{-1} แสดงว่า Fe ที่เติมลงไปมีผลรบกวนตำแหน่งกรดแบบบรอนสเตดซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญในการเร่งปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันของ PFAD จึงทำให้ความว่องไวในการเร่งปฏิกิริยาลดต่ำลง อย่างไรก็ตามการเติม Fe ปริมาณเล็กน้อยไม่ทำให้ตัวเร่งปฏิกิริยามีประสิทธิภาพเปลี่ยนไปมากเท่ากับการเติมสาร Al และ Ce

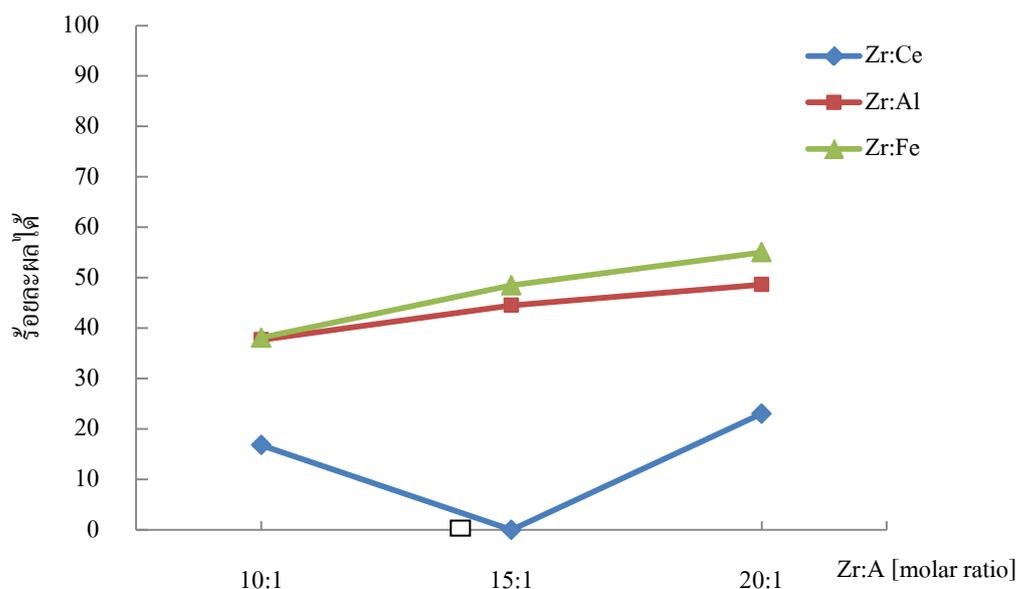
รูปที่ 4.9 ร้อยละผลได้ของตัวเร่งปฏิกิริยา SO_4^{2-}/ZrO_2 ที่มี Fe เป็นสารเติมแต่ง เมื่อใช้เร่งปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันของ PFAD กับ MeOH (อุณหภูมิ 60°C; เวลาทำปฏิกิริยา 6 ชั่วโมง)

รูปที่ 4.10 สเปกตรัม FT-IR ของตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ ที่มีการเติม Fe ในสัดส่วน Zr:Fe = 10:1, 15:1, 20:1 เปรียบเทียบกับกรณีที่ไม่เติม Fe

4.4.4 สารเติมแต่ง Al, Ce และ Fe

เมื่อนำผลการทดลองที่แสดงมาแล้วในหัวข้อ 4.4.1-4.4.3 มาเขียนกราฟเปรียบเทียบกัน พบว่าการเติม Al และ Fe ลงในตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ มีแนวโน้มคล้ายคลึงกัน โดย Al ส่งผลในเชิงลบต่อตัวเร่งปฏิกิริยามากกว่า Fe เพียงเล็กน้อย ซึ่งตัวเร่งปฏิกิริยาที่มีการเติมสารเติมแต่งที่ให้ Y_{FAME} สูงที่สุด คือ Fe- $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ (Zr : Fe = 20:1 โดยโมล) เท่ากับ 55.04 ซึ่งใกล้เคียงกับตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ ซึ่งให้ $Y_{\text{FAME}} = 55.76$

รูปที่ 4.11 ร้อยละผลได้ของตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ ที่มีสารเติมแต่ง (A) ชนิด Al, Ce และ Fe เมื่อใช้เร่งปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันของ PFAD กับ MeOH (อุณหภูมิ 60°C; เวลาทำปฏิกิริยา 6 ชั่วโมง)
หมายเหตุ: ตัวอย่างที่ได้ในกรณีใช้ตัวเร่งปฏิกิริยาที่มี Zr:Ce = 15:1 มี PFAD เมื่อตั้งทิ้งไว้จะเป็นไขไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ ที่เหมาะสมในการเร่งปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันระหว่างกรดไขมันปาล์ม (PFAD) กับเมทานอล คือ ตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ ที่เตรียมโดยวิธีเคลือบผง ใช้ $\text{ZrO}(\text{NO}_3)_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ เป็นสารเริ่มต้นของ ZrO_2 และใช้ H_2SO_4 เป็นสารให้หมู่ซัลเฟต โดยปริมาณซัลเฟตที่เหมาะสม คือ 25wt% ซึ่งให้ $Y_{\text{FAME}} = 55.76$

ตัวเร่งปฏิกิริยา $\text{SO}_4^{2-}/\text{ZrO}_2$ ที่สังเคราะห์ได้มีตำแหน่งกรดทั้งแบบลิวอิสและแบบบรอนสเตด โดยตำแหน่งกรดที่มีผลในเชิงบวกต่อการเร่งปฏิกิริยา คือ ตำแหน่งกรดแบบบรอนสเตด

การเติมสารเติมแต่ง (Al, Ce และ Fe) ลงบนตัวเร่งปฏิกิริยาทำให้สมบัติของหมู่ฟังก์ชันกรดโดยเฉพาะแบบบรอนสเตดเปลี่ยนไปและทำให้ตัวเร่งปฏิกิริยาเร่งปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันได้น้อยลง โดยเฉพาะเมื่อใช้ Ce เป็นสารเติมแต่ง และประสิทธิภาพในการเร่งปฏิกิริยาลดลงตามสัดส่วนของปริมาณสารเติมแต่งที่เติมลงไป

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากความคงทน (stability) ของตัวเร่งปฏิกิริยาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การใช้ตัวเร่งปฏิกิริยามีความคุ้มค่าหรือไม่ ดังนั้นจึงควรศึกษาความคงทนระหว่างการเร่งปฏิกิริยาเอสเทอร์ฟิเคชันของกรดไขมันปาล์มด้วยเมทานอลเพิ่มเติม ซึ่งจะเป็นหัวข้อของงานวิจัยในระยะถัดไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] Ganapati D. Yadav, Jayesh J. Nair. Sulfated zirconia and its modified versions as promising catalysts for Industrial processes. **Microporous and Mesoporous Materials**. 33 (1999) 1-48.
- [2] Parera J.M. Promotion of zirconia acidity by addition of sulfate ion. **Catalysis Today**. 15 (1992) 481-490.
- [3] P.S. Kumbhar. Chemically Modified Oxide Surfaces. Gordon and Breach. (1989) 81.
- [4] Martino Di Serio, Riccardo Tesser, Lu pengmei and Elio Santacesaria. Heterogeneous Catalysts for biodiesel Production. **Energy&Fuels**. 22 (2008) 207-217.
- [5] Manish. K. Mishra, Beena Tyagi, and Raksh. V. Jasra. Effect of Synthetic Parameters on Structural Textural and Catalytic Properties of Nanocrystalline Sulfated Zirconia Prepared by Sol-Gel Technique. **Industrial&Engineering Chemistry Research**. 42 (2003) 5727-5736.
- [6] Jung-Hui Wang, Chung-Yuan Mou. Catalytic behavior of nanostructured sulfated zirconia promoted by alumina: Butane isomerization. **Catalysis today**. 131(2008) 162-172.
- [7] Jong Rack Sohn, Si Hoon Lee and Jun Seob Lim. New solid super-acid catalyst prepared by Doping ZrO_2 with Ce and modifying with sulfate and its catalytic activity for acid catalysis. **Catalysis today**. 116 (2006) 143-150.
- [8] Amalia Luz Costa Pereira, Sergio Gustavo Marchetti Alberto Albornoz, Patricio Reyes, Marcelo Oportus and Maria do Carmo Rangel. Effect of iron on the properties of sulfated zirconia. **Applied catalysis A : General**. 334 (2008) 187-198.
- [9] Camila Martins Garcia, Sergio Teixeira, Leticia Ledo Marciniuk, Ulf Schuchardt. Transesterification of soybean oil catalyzed by sulfated zirconia. **Bioresource Technology**. 99 (2008) 6608-6613.
- [10] Xiaoting Hu, Zheng Zhou, Defang Sun, Yuantao Wang, Zhibing Zhang. Esterification Fatty Acid by Zirconic Catalysts. **Catal Lett**. 133 (2009) 90-96.